

Կազմված է «06» նոյեմբերի 2018թ.
Բաղկացած է 13 (տասներեք) թերթից

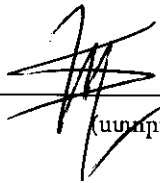
Տպագրված է ընդամենը 2 օրինակ
ՕՐԻՆԱԿ 1

ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ Է

Հայաստանի Եվրոպական կուսակցության
Հիմնադիր Համագումարի կողմից
(Հիմնադիր Համագումարի արձանագրություն թիվ 1
առ «06» նոյեմբերի 2018թ.)

Հայաստանի Եվրոպական կուսակցության
Վարչության նախագահ՝

Տիգրան Խզմայյան
(անուն, ազգանուն)

(ստորագրություն)

ԳՐԱՆՑՎԱԾ Է

Հայաստանի Հանրապետության
իրավաբանական անձանց պետական
ռեգիստրի կողմից
“13” “*հոկտեմբեր*” 2019թ.
Գրանցման համարը՝ 211/172.110/596
ՀՎՀՀ՝ 02217383

Աշխատակից՝
Արամ Եսերեյան

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ
ԾՐԱԳԻՐ

ք. Երևան - 2018թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Մենք, Հայաստանի մի խումբ համախոհ քաղաքացիներս, միավորվում ենք Հայաստանի Եվրոպական կուսակցության մեջ, նպատակ ունենալով օրինական ճանապարհով դարձնել մեր Հայրենիքը ազատ, անկախ, ժողովրդավարական, իրավական պետություն: Մեր համոզմամբ, առկա աշխարհաքաղաքական իրավիճակում այդ նպատակն իրագործելի է միայն Եվրոպական Միությանը և Հյուսիս-Ատլանտյան դաշինքի կազմակերպությանը Հայաստանի անդամակցության դեպքում: Հետևաբար, Հայաստանի Եվրոպական կուսակցության ծրագրային դիրքորոշումն ու գործունեության սկզբունքները հիմնվում են ժամանակակից եվրոպական քաղաքակրթության առանցքային արժեքների վրա՝ ժողովրդավարություն և ազատականություն, օրենքի գերակայություն և իրավահավասարություն, արդարություն և մարդասիրություն: Մենք ապրում ենք հսկայական քաղաքական, տնտեսական, գաղափարական տեղաշարժերի բարդ ժամանակաշրջանում, որը սկսվեց քառորդ դար առաջ ԽՍՀՄ փլուզմամբ և բնորոշվում է Առաջին ու Երկրորդ համաշխարհային պատերազմների արդյունքում ստեղծված աշխարհաքաղաքական իրավիճակի կտրուկ փոփոխություններով:

ԽՍՀՄ քայքայումը 1991 թվականին, ինչպես և Ռուսական կայսրության փլուզումը 1918-ին, հնարավորություն տվեց Հայաստանին վերստեղծելու մեր պետականությունը: Սակայն ռազմաֆեռալական կարգերից անցումը դեպի ազատական ժողովրդավարություն մեկ տասնամյակ անց ընդհատվեց ինչպես Ռուսաստանում, այնպես էլ Հայաստանում: Մի շարք այլ հետխորհրդային երկրների նման մեզանում վերստեղծվեց բռնատիրական ու ոստիկանական համակարգը: Իրական ապաստվետականացման և հասարակական ինքնամաքրման գործընթացը տեղի չունեցավ և մեր երկիրը կրկին հայտնվեց ռուսական գաղտնի ծառայությունների ու նրանց տեղական ստորաբաժանումների լծի տակ: Հայոց պետականությունը, ազգային մշակույթը, տնտեսությունը, անվտանգության համակարգը, զանգվածային լրատվությունը, հասարակական կյանքը տարիներ շարունակ վերահսկվում և դեկավարվում են Ռուսաստանի հատուկ ծառայությունների գործակալական ցանցի կողմից: Բնականաբար, նման պայմաններում անհնար էր իրականացնել ժողովրդի ինքնիշխանության, ազատ կամաարտահայտության, ինքնակառավարման սահմանադրական իրավունքները: Հայաստանի նոր գաղութացումը, որը սկսվեց 1999 թ. հոկտեմբերի 27-ի պետական ահաբեկչությամբ և հեղաշրջումով, պսակվեց 2013 թ. սեպտեմբերի 3-ի խայտառակ իրադարձություններով, երբ Կրեմլի ճնշման տակ ՀՀ 2-րդ նախագահը հայտարարեց Եվրոասոցիացման գործընթացի ընդհատման և Մոսկվայի գլխավորությամբ Մաքսային, ապա Եվրասիական միությանն անդամակցելու մասին: Դրան հաջորդած զարգացումները բերեցին Հայաստանին աղքատության ու արտագաղթի աճ, տնտեսության անկում, մշակութային լճացում և պատերազմ:

Իրավիճակը սկսեց փոխվել վերջերս, երբ միջազգային պատժամիջոցների տակ հայտնված Ռուսաստանի տնտեսական կտրուկ թուլացմանը զուգահեռ սկսեց նվազել նրա քաղաքական ազդեցությունը, այդ թվում նաև մեր տարածաշրջանում: Փաստորեն, մենք կանգնած ենք 1918 և 1991 թթ. իրադարձությունների կրկնման շեմին, երբ ռուսական գերիշխանության նահանջը ընձեռում է մեզ ազգային ինքնիշխանության և ժողովրդավարության վերստեղծման հնարավորություն: Հայաստանը մտնում է այս շրջան քաղաքական ու տնտեսական ծանր ճգնաժամի պայմաններում: Առավել ողբերգական է հասարակության զգալի մասի քաղաքացիական ու

գաղափարական անկազմակերպվածությունն ու տհասությունը: Ռուսական գերիշխանության տասնամյակները սերմանել են հայության շրջանում ստրկամտության, կայսերապաշտության և սեփական ուժերի հանդեպ անվստահության ծանր ժառանգություն: Չեկիստական քարոզչությունը ստեղծել է հայ հանրության մի սովորական դրամատիկ ալիք: Այն անհերթաբար աշխարհայացքն, ըստ որի մեր Հայրենիքը զավթած և թուրքիայի ու Ադրբեջանի միջև բաժանած, մեր հակառակորդին զինող, մեր տնտեսությունը սնանկացնող Ռուսաստանը դեռ ընկալվում է ոմանց կողմից իբրև "փրկիչ", իսկ Հայոց Առաջին հանրապետությունը պատմական սահմաններում ճանաչած, Եղեռնի հազարավոր հայ որբերին և Երկրորդ աշխարհամարտի հազարավոր հայ գերիներին ապաստան տրամադրած, վերջին քսան տարում միլիարդավոր դուրսերի մարդասիրական օգնություն մեզ հասցրած Արևմուտքը դիտվում է որպես "թշնամի":

Բացառությամբ 2-3 կուսակցությունների եւ առանձին մտավորականների ու խմբերի՝ Հայաստանում չկա կազմակերպված քաղաքական ուժերի բեւեռ, որը սկզբունքորեն ու հրապարակավ դնի Ռուսաստանի գաղութային լծից Հայաստանը ազատագրելու եւ Եվրոպական քաղաքակրթության ընտանիք վերադառնալու խնդիրը: Միայն բոլորովին վերջերս ապագադրությամբ գաղափարը սկսեց արժարժվել հասարակության շրջանում եւ զանգվածային լրատվության մեջ, իբրև հնարավորություն եւ նպատակ: Մինչդեռ Հայաստանում ծնվել է մի ողջ սերունդ, որը չի ցանկանում ապրել գաղութում, որը ձգտում է միջազգային չափանիշներով կրթությանը, որն առաջնորդվում է մարդու իրավունքների, քաղաքական ու տնտեսական ազատությունների, օրենքի գերիշխանության արժեքներով: Դա այսպես կոչված "անկախության սերունդն է", ԽՍՀՄ փլուզումից հետո ծնված ու չեկիստական քարոզից ազատ հայ երիտասարդությունը: Դա նաև ավագ սերնդի իրական մտավորականությունն է, որն այս ողջ ժամանակաշրջանում հավատարիմ է մնացել համամարդկային արժեքների, եվրոպական քաղաքակրթությանը, որը չի վաճառվել իշխանական կաշառքներով, որը պահպանել է ազգային ու անձնական արժանապատվությունը եւ ազատ ու անկախ Հայրենիքի երազանքը: Հենց նրանց շարքերից, նրանց միջոցով, նրանց համար է ստեղծվում Հայաստանի Եվրոպական կուսակցությունը: Պատկերավոր ասած՝ մենք ձգտում ենք իրականացնել "եվրոպական նորոգում" մեր ընդհանուր ազգային տանը՝ Հայաստանում: Ռուսական կայսերական ճնշման թուլացման պայմաններում Հայաստանում հնարավոր եւ անհրաժեշտ է դառնում արևմտամետ քաղաքական ու հասարակական բնեռի ստեղծումն ու ժողովրդավարական ազատական գաղափարների տարածումը հանրության շրջանում: Չափազանց անհավասար կլինեք Հայաստանի միանձնյա պայքարը Ռուսաստանի գաղութացման դեմ, եթե չստեղծվեին ներկայիս բարենպաստ պայմանները միանալու ներկայիս համաշխարհային գործընթացին: Հայաստանը միայնակ չէ այս պայքարում: Մեր անմիջական հարևաններ Վրաստանն ու Իրանը, ամեն մեկը յուրովի, մերձենում են Արևմուտքի երկրների հետ: Իրանը մոտ ապագայում կազատվի բազմամյա տնտեսական պատժամիջոցներից ու սահմանափակումներից եւ արագորեն կվերականգնի իր տնտեսությունն ու քաղաքական դերը տարածաշրջանում: Վրաստանը նախանձելի առաջընթաց է գրանցել այս ճանապարհին: Առավել կարևոր է Վրաստանի տարածքում Հյուսիս-Ատլանտյան ռազմական դաշինքի կառույցների տեղակայումը եւ այդ երկրին տրվող պաշտպանության երաշխիքները Արևմուտքի կողմից: Նույն երաշխիքները՝ զգալի քաղաքական ու նյութական օժանդակության հետ միասին վերջերս տրվել են Ուկրաինային ու Մոլդովային, որոնք բացահայտ ու անվերադարձ բռնել են եվրոպական կողմնորոշման ճանապարհը: Հայաստանը կարևոր դեր ու տեղ ունի Արևմտյան Եվրոպա-Մոլդովա-Ուկրաինա-Վրաստան առանցքում, որը մեր միջոցով ու մեր տարածքով ձգվում է դեպի Իրան եւ վերաձևավորվող Մերձավոր ու Հեռավոր Արևելք: Չհասկանալ դա ու հապաղել,

առավել ևս չմասնակցել կամ ընդդիմանալ այս վիթխարի աշխարհաքաղաքական գործընթացին՝ ազգային դավաճանության հավասարագոր աններելի քաղաքական սխալ է: Ստեղծված իրավիճակում Հայաստանի Եվրոպական կուսակցությունը հանդես է գալիս ոչ թե ավանդական քաղաքական բարեմաղթանքների ու վերացական նախագծերի ոճով գրված ծրագրով, այլ ՀՀ Սահմանադրության շրջանակներում իրականացվելիք անհետաձգելի գործողությունների առաջարկություններով:

2. ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

Հայաստանի անդամակցումը Եվրոմիությանը եւ Հյուսիս-Ատլանտյան դաշինքին միանգամայն իրատեսական եւ իրագործելի խնդիրներ է, ուստի դա հանդիսանում է ընդամենը միջանկյալ նպատակն ու միջոցներ ազգային ու պետական գերխնդիրը լուծելու համար՝ անկախ, ժողովրդավարական, հզոր ու բարգավաճ պետության կառուցումը: Լինելով վիթխարի աշխարհաքաղաքական գործընթացների մասը, Հայաստանը միևնույն է ուշ թե շուտ հայտնվելու է պատմական տրամաբանությամբ իրեն հատկացված տեղում, սակայն միայն մեր հասարակական գիտակցությունից ու պետական քաղաքականությունից է կախված մեր երկրի դերն ու կշիռը վերաձևավորվող աշխարհում: Ուստի Հայաստանի Եվրոպական կուսակցությունը (ՀԵՎԿ) իր առաջնահերթ նպատակն է համարում ոչ այնքան երկրում իշխանության հասնելը, որքան եվրոպական քաղաքակրթության արժեքների տարածումն ու հաստատումը հետխորհրդային վարակից դժվարությամբ ապաքինվող մեր հասարակության մեջ: Այդ արժեքները համամարդկային են և համընդհանուր. մարդու իրավունքներն ու ազգերի ինքնորոշումը, օրենքի գերակայությունն ու քաղաքացիների իրավահավասարությունը, ժողովրդավարությունն ու ազատ ընտրությունները, սոցիալական արդարությունն ու անձի պաշտպանվածությունը, քաղաքական ու տնտեսական ազատություններն եւ ցանկացած խտրականության բացառումը: Դժվար չէ նկատել, որ բոլոր այս դրույթներն արտացոլված ու հռչակված են ՀՀ Սահմանադրության մեջ, սակայն նույնքան ակնհայտ է, որ դրանց մեծ մասը չի գործում մեր երկրում: Հետևաբար, ՀԵՎԿ գործունեությունը նախևառաջ ուղղված է ՀՀ Սահմանադրության լիարժեք կատարմանն ու իրագործմանը: Հայաստանը հերթական անգամ մտնում է կտրուկ քաղաքական, տնտեսական ու գաղափարական փոփոխությունների շրջան, որը բնորոշվում է Ռուսաստանի դարավոր գերիշխանության նվազեցմամբ, դրա ընդհանուր թուլացմամբ եւ մասնավորապես մեր տարածաշրջանից դրա մոտալուտ նահանջով: Հայաստանի համար կենսականորեն կարևոր է ստեղծվող դատարկությունը լրացնել եվրոպական ուղղվածության ժամանակակից քաղաքական ու տնտեսական համակարգով, որի այլընտրանքն է ասիական ավանդական բռնակալությունը: ՀԵՎԿ-ը տեսնում է իր առաքելությունը հետևյալ առաջնահերթ միջոցառումների կազմակերպման եւ իրագործման մեջ:

2.1. Հայաստանում միջազգային դիտորդների ու տեղական իրավապաշտպանների վերահսկողությամբ եւ իրավապահ մարմինների պաշտպանության ներքո ազատ ու արդար խորհրդարանական ընտրությունների անցկացում:

2.2. Ազատ, արդար, ժողովրդավարական ընտրությունների արդյունքում ընտրված Խորհրդարանի կողմից դիմել ԵՄ-ին ՀՀ եվրոասոցիացման գործընթացը անհապաղ վերսկսելու առաջարկով:

2.3. Ընտրությունների արդյունքում կազմված խորհրդարանի կողմից նշանակված կառավարությանը առաջադրել իշխանության գործադիր, օրենսդիր եւ դատական թևերի բաժանման անհապաղ իրականացումը:

2.4. Կառավարությանը կից եւ առանձին ԱԺ կազմում ստեղծել բացառիկ լիազորություններով օժտված երկու անկախ՝ պետական եւ հասարակական հանձնաժողովներ Հայաստանի քաղաքական, իրավական եւ մշակութային ապաստվետականացման գործընթացն իրականացնելու առաջադրանքով:

2.5. Կառավարության եւ Ազգային ժողովի կազմից ստեղծել համատեղ հանձնաժողով՝ համաներման սկզբունքով բանտարկյալների ազատագրկման հիմքերը ուսումնասիրելու եւ մարդասիրության ու օրենքի սկզբունքներով դատավճիռները վերանայելու հարցը:

2.6. Կառավարությանը առաջադրել սեղմ ժամկետներում ու առաջնահերթ կերպով անցկացնել նախորդ տասնամյակներում կնքված բոլոր քաղաքական, ռազմական, դիվանագիտական, տնտեսական, մշակութային պայմանագրերի ու իրավական ակտերի ուսումնասիրությունը ՀՀ Սահմանադրությանը, ՀՀ Անկախության Հռչակագրին, ՀՀ օրենսդրությանը եւ պետական ու ազգային գերագույն շահերին դրանց համապատասխանելիությունը պարզելու նպատակով: Պետական եւ հասարակական հանձնաժողովների ղեկույցները հրապարակել եւ դրանց արդյունքների հիման վրա պատրաստել նշված դրույթներին հակասող քաղաքական, ռազմական, դիվանագիտական, տնտեսական, մշակութային պայմանագրերի ու իրավական ակտերի չեղարկման եւ ՀՀ կրած վնասների փոխհատուցման գործընթացը:

2.7. Առաջնահերթ կերպով քննել ԵԱՏՄ եւ ՀԱՊԿ կազմից Հայաստանի դուրս գալու, ռուսական 102-րդ ռազմակայանի գործունեությունը դադարեցնելու, այնտեղից ՌԴ զինվորական անձնակազմի դուրս բերման եւ գույքի արդարացի բաժանման, ՀՀ սահմանը բացարձակապես ՀՀ Պաշտպանության նախարարության կողմից վերահսկողության տակ հանձնելու խնդիրների լուծումը:

2.8. Դնել սույն հարցերը համաժողովրդական հանրաքվեի եւ դրական պատասխանի դեպքում վերածել այն պետական օրենքի:

Իրականացնել ՀՀ ՊՆ, ՆԳՆ, ԱԱԾ, Դատախազության եւ ԱԳՆ համակարգերում լայնածավալ մասնագիտական ստուգումներ՝ ՀՀ Սահմանադրությանը, ՀՀ Անկախության Հռչակագրին, ՀՀ օրենսդրությանը եւ պետական ու ազգային գերագույն շահերին դրանց գործունեության համապատասխանելիությունը պարզելու նպատակով:

2.9 Հրապարակել ու լուսաբանել այս ողջ գործընթացը զանգվածային լրատվության միջոցներով:

2.10. Առաջադրել Կառավարությանը կից եւ ԱԺ կազմում ստեղծված համապատասխան հանձնաժողովներին կազմել ՀՀ գործող նախկին խորհրդային եւ ներկայիս ռուսական հատուկ ծառայությունների գործակալների ցանկը: Այդ նպատակով փոխանցել ԿԳԲ/ԱԱԾ արխիվները սույն պետական եւ հասարակական հանձնաժողովներին՝ ազգային իրական քաղաքական եւ մշակութային անվտանգության ապահովման եւ նոր պետական եւ հասարակական կառույցներ նախկին գործակալների ներթափանցումը բացառելու համար:

2.11. Քննարկել Կառավարության եւ ԱԺ նիստերում ՀՀ ԱԱԾ լուծարումը եւ վերստեղծումը արմատական վերակառուցումից հետո՝ ՀՀ Սահմանադրության եւ Անկախության հռչակագրի ոգով:

2.12. Կատարել ՀՀ Ներքին եւ Արտաքին գործերի նախարարություններում, ՀՀ Մաքսային եւ Հարկային ծառայություններում մանրակրկիտ եւ լիարժեք մասնագիտական ստուգումներ, իրականացնելով այդ կառույցներում արմատական փոփոխություններ եւ

շարքերի մաքրման գործընթաց: Հրավիրել աշխատանքի երիտասարդ մասնագետներին, ինչպես նաև պաշտոնաթող փորձագետներին, այդ թվում Մփյուռքից:

2.13. Վերանայել Հանրային հեռուստատեսության եւ ռադիոյի լրատվական քաղաքականությունը եւ գործունեության սկզբունքները, արմատապես վերակազմավորել այդ կառույցները՝ ՀՀ օրենսդրության, ժողովրդավարության, խոսքի ազատության, ազգային մշակույթի եւ մասնագիտական միջազգային չափանիշների հիմքերով:

2.14. Անջատել ՀՀ տարածքում ռուսական հեռուստատեսության հեռարձակումը եւ արգելել ՀՀ հեռուստարձակություններին առանց հայերեն թարգմանության օտարալեզու հաղորդումների տարածումը:

3. ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նկատի առնելով, որ ԵՄ եւ Հյուսիս-Ատլանտյան պաշտպանական դաշինքին անդամակցելու մասին քաղաքական հայտարարությունից մինչև այդ նպատակի իրականացումը Հայաստանին անհրաժեշտ է լինելու մի քանի տարիների անցումային շրջան, որի ընթացքում օրենսդրությունն ու պետական կառույցները պետք է արմատական բարեփոխումների ենթարկվեն՝ ժողովրդավարության քաղաքական ու տնտեսական եվրոպական չափանիշներին համապատասխանելու համար, ՀԵՎԳ-ը առաջարկում է սույն գործընթացի իր տեսլականը ՀՀ պետական ու հասարակական կյանքում:

3.1 իրականացնել գործադիր իշխանության՝ կառավարության կազմի եւ դերի կտրուկ նվազեցումը: Քաղաքական եւ տնտեսական ազատությունները անխուսափելիորեն հակասության մեջ են մտնում պետության ուռճեցված գործադիր ու բյուրոկրատական ապարատի հետ եւ վերջինս պետք է զիջի իր դիրքերը ապագա Հայաստանում: Բավարար ենք համարում սահմանափակել ՀՀ կառավարության կազմը հետևյալ նախարարություններով.

- ա. Պաշտպանության նախարարություն
- բ. Արտաքին գործերի եւ Հայրենադարձության նախարարություն
- գ. Ներքին գործերի եւ արտակարգ իրավիճակների նախարարություն
- դ. Մշակույթի, սպորտի եւ զբոսաշրջության նախարարություն
- ե. Գիտության եւ կրթության նախարարություն
- զ. Առողջապահության նախարարություն
- է. Տնտեսության ու ֆինանսների նախարարություն
- ը. Գյուղատնտեսության եւ բնապահպանության նախարարություն
- թ. Տրանսպորտի եւ քաղաքաշինության նախարարություն
- ժ. Արդարադատության նախարարություն
- ի. Առևտրի եւ արդյունաբերության նախարարություն:

3.2. Պետության, ազգի կամ համայնքների համար կարևոր քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային խնդիրների քննարկումն ու որոշումների ընդունումն անցկացնել համաժողովրդական կամ տեղական հանրաքվեների միջոցով:

3.3. Երկրի համաչափ տնտեսական ու մշակութային զարգացման եւ բնակչության տեղաբաշխման անբնական ու անբարենպաստ միտումները շտկելու նպատակով կիրառել "շրջող մայրաքաղաք" ծրագիրը, պարբերաբար տեղափոխելով պետական առանցքային կառույցները Երևանից դեպի տարբեր մարզեր՝ յուրաքանչյուր անգամ տասը տարի ժամկետով: Առաջնահերթ համարելով երկրաշարժի գոտու եւ սահմանամերձ բնակավայրերի զարգացումը, հետևողականորեն իրականացնել ՀՀ կառավարության եւ

Ազգային ժողովի աշխատակազմի, կառույցների ու ծառայությունների լիարժեք տեղափոխումն ու գործունեությունը Գյումրիում, ապա Վանաձորում, Կապանում եւ այլ մարզային կենտրոններում:

3.4. Կտրուկ սահմանափակել կապիտալ շինարարությունը Երևանում եւ խրախուսել ներդրումներն ու կառուցապատումը ՀՀ մարզերում, օգտագործելով հարկային եւ այլ տնտեսական ու ֆինանսական գործիքները:

3.5. Պարտադրել սեղմ ժամկետում բոլոր պետական հիմնարկները, մասնավոր գործարարության հաստատությունները, հասարակական տրանսպորտը, հանրային օգտագործման վայրերը, ժամանցային եւ սպորտային կենտրոնները, սպասարկող ենթակառուցվածքները, բանկերը, փոստային ծառայության կետերը, սննդի եւ առևտրի օբյեկտները, փողոցներն ու շենքերի շքամուտքերը հարմարեցնել սահմանափակ հնարավորություններով քաղաքացիների կարիքների համար, կառուցելով թեքահարթակներ եւ կիրառելով անհրաժեշտության դեպքում հատուկ սարքեր: Արգելել որևէ կառույցի շահագործումն առանց նման հարմարությունների եւ սահմանել խիստ պատժամիջոցներ ու տուգանքներ կարգազանցների նկատմամբ: Հասարակական տրանսպորտի դեպքում օգտագործել պետական միջոցներ եւ դիմել այս խնդրով միջազգային բարեգործական կազմակերպություններին:

3.6. Մշակել եւ իրականացնել առաջնահերթ տնտեսական նախագծերի ցանկ, տալով դրանց Ազգային Ծրագրերի կարգավիճակ: Դրանց թվում.
ա. Սևանա լճի կենսական ու ռազմավարական նշանակությունից ելնելով կտրուկ կրճատել դրա ջրային եւ այլ բնական պաշարների տնտեսական օգտագործումը, սահմանելով այն իբրև բացարձակ ազգային հարստություն: Այդ նպատակով կառուցել շրջանցիկ կոյուղային համակարգ, բացառելով լճի աղտոտումը:
բ. Իրականացնել Հայաստանի անտառապատման բազմամյա ծրագիր, կրկնապատկելով երկրի անտառային ծածկը մինչև դարի ավարտը:
գ. Մշակել եւ իրագործել ջրամբարների կառուցման ծրագիր տնտեսության եւ բնապահպանության չափանիշներով ապահովելով երկրի տարածքում ջրային պաշարների առավել արդյունավետ օգտագործումը:
դ. Իրականացնել երկրի շուտափույթ անցումն արևային, հողմային եւ այլ բնական էներգիայի աղբյուրների, կրճատելով գազի ու նավթի ներմուծումը: Այդ նպատակով ապահովել երկրի գիտական ներուժի եւ տնտեսական հզորությունների կենտրոնացումն այս խնդիր լուծման վրա, մասնավորապես նորագույն տեխնոլոգիաներով էլեկտրական մարտկոցների արտադրության ոլորտում: Դիմել աջակցության համար միջազգային կազմակերպություններին, խոշոր մասնագիտական ընկերություններին, Մփյուռքի ֆինանսական կարողություններին; ստեղծել բացարձակ բարենպաստ տնտեսական պայմաններ եւ հարկային արտոնություններ սույն ծրագրի իրականացման համար:
ե. Նույնանման պետական ծրագիր իրագործել աղբի ուտիլիզացման և էներգետիկ նպատակներով կիրառման ուղղությամբ: Անհապաղ ձեռք բերել համապատասխան սարքավորումներ եւ տեխնոլոգիաներ առաջատար ընկերություններից, որոնք հաջողությամբ լուծել են այդ խնդիրը: Ապահովել առավելագույնս բարենպաստ տնտեսական եւ իրավական պայմաններ ծրագրի իրագործման ընթացքում:
զ. Վերականգնել Հայաստանի ազգային ավիացիան, պարտադիր կերպով վերստեղծել մշտական պետական ավիաընկերություն, նկատի առնելով բնական աղետների եւ քաղաքական ճգնաժամերի դեպքում անկախ եւ հուսալի օդային հաղորդակցություն ունենալու կենսական անհրաժեշտությունը, հատկապես աշխարհասփյուռ համայնքներ ունեցող մեր երկրի համար: Վերակառուցել եւ շահագործման հանձնել փոքր ավիացիայի համար նախկինում ստեղծված մարզային օդանավակայանները: Դասել այս խնդիրը,

ինչպես եւ ճանապարհաշինարարությունն ընդհանրապես Հայաստանի ռազմավարական խնդիր:

է. Անհապաղ վերսկսել Երևանում մետրոպոլիտենի կառուցումն իբրև տրանսպորտային հաղորդակցության զարգացման, բնապահպանական ու քաղաքաշինական իրավիճակի բարելավման եւ աշխատատեղերի ստեղծման խթան: Մասնագիտական եւ բնապահպանական քննարկում կազմակերպել Հրազդանի կիրճի վերգետնյա հատվածը սույն նպատակով օգտագործելու հարցով դեպի Աջափնյակ, Դավիթաշեն եւ Կիլիկիա թաղամասերը մետրոպոլիտենի գիծը հասցնելու նպատակով:

ը. Ստեղծել եւ իրականացնել ազատագրված տարածքների վերաբնակեցման եւ զարգացման պետական համազգային նախագիծ: Հատուկ հարկային արտոնությունների, դրամաշնորհների եւ պետական աջակցության այլ միջոցներով խրախուսել այդ տարածքների բնակեցումը, շինարարությունը, արդյունաբերական եւ գյուղատնտեսական համակարգի, ինչպես նաև մշակութային, կրթական եւ առողջապահական համալիրի ստեղծումը: ԱԳ եւ Հայրենադարձության նախարարության միջոցով իրականացնել ներգաղթող քաղաքացիների ընդունման, նյութական օժանդակության, հոգեբանական ընտելացման, բնակարաններով ու աշխատատեղերով ապահովման, կրթության եւ սոցիալական օգնության համազգային ծրագիրը:

թ. Ստեղծել համապետական հիմնադրամ, որտեղ կուտակվելու է ՀՀ բնական պաշարների օգտագործման հարկային եկամուտների 5 տոկոսը: Այդ միջոցներով յուրաքանչյուր նորածին ՀՀ բնակչի անունով բացել առանձին կուտակային հաշիվ՝ կրթական, առողջապահական եւ այլ կենսական նպատակների համար: Այսպիսով, մեկ սերնդի կյանքի ընթացքում ՀՀ դառնալու է իրապես սոցիալական պետություն՝ կենսամակարդակի կտրուկ աճի եւ ազգային հարստության արդար վերաբաշխման միջոցով: Արդյունքում ՀՀ յուրաքանչյուր քաղաքացին դառնալու է պետական բաժնետոմսերի սեփականատեր եւ ողջ երկիրը վերածվելու է ազգային բաժնետիրական ընկերության:

4. ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

4.1. Ազատ շուկայական հարաբերություններն եւ ազատական տնտեսությունը պահանջում են պետության դերի փոփոխություն: Աղքատության, գործազրկության եւ ցածր կենսամակարդակի խնդիրների անհետաձգելի լուծման նպատակով առաջնահերթ կարևորություն եւ բացարձակ տնտեսական արտոնություններ պետք է տրվեն մանր ու միջին գործարարությանը, օգտագործելով հարկային արտոնությունները, պետական դրամաշնորհները, ֆինանսա-բանկային խրախուսական վարկատվության գործիքները: Տնտեսապես ապահով ու բարգավաճ սեփականատերերի խավը հանդիսանում է պետության հիմնական մարդկային ռեսուրսն եւ ազատ ու արժանապատիվ հասարակության ներուժը: Ոչ թե պետական ծառայողներն ու տեսուչները, այլ անկախ գործարարները, ինքնաբավ հողագործներն ու ազատ ստեղծագործելն են ապահովում պետության զարգացումն ու բարգավաճումը, ժողովրդավարական կարգերի եւ օրինականության հաստատումն ու գերակայությունը:

4.2. Պետության դերակատարությունը տնտեսության ոլորտում պետք է փոխվի՝ ֆինակալ վերահսկողության եւ հարկային ճնշումներից դեպի մասնագիտական խորհրդատվության եւ հարկային արտոնությունների կամ սահմանափակումների ճկուն քաղաքականություն: Պետությունը փորձագետների ու միջազգային խորհրդատվության միջոցով ընտրում է ազգային տնտեսության զարգացման ռազմավարական ուղղություններ եւ բացարձակապես տնտեսական գործիքներով է ստեղծում է դրանց համար բարենպաստ պայմաններ, հարկային ու մաքսային արտոնություններ, օգնում է դրանց իրացմանը

ներքին եւ արտաքին շուկաներում: Ակնհայտ է, որ ժամանակակից տնտեսությունը պետք է զարգանա գիտության ու նորագույն տեխնոլոգիաների, բնապահպանական խստագույն պահանջների եւ բնական ռեսուրսների խելամիտ օգտագործման ճանապարհով: Երկրի տնտեսական զարգացումը պետք է իրականացվի տեղական ինքնակառավարման մարմինների եւ բնակչության շահերի, բնապահպանական եւ մշակութային արժեքների գերակայության պայմաններում՝ մասնավոր սեփականության, ազատ շուկայական գործարարության եւ ազգային ու հասարակական գերագույն շահերի հավասարակշռության սկզբունքով:

4.3. Իբրև անցումային շրջանի տնտեսական առողջացման եւ սոցիալական արդարության հաստատման կարևոր խնդիր, անհրաժեշտ է Կառավարությանը կից եւ ԱԺ ներսում անմիջապես ստեղծել բացառիկ լիազորություններով օժտված եւ ՆԳՆ ու Դատախազության

ստորաբաժանումների հետ համագործակցող երկու անկախ պետական եւ հասարակական հանձնաժողովներ՝ 1991 թ. հետո խոշոր արդյունաբերական հաստատությունների, գործարանների, հանքերի, այլ կարևոր տնտեսական օբյեկտների եւ անշարժ գույքի սեփականաշնորհման օրինականությունը, օգտագործման արդյունավետությունը եւ գործունեության նպատակահարմարությունը ուսումնասիրելու եւ գնահատելու նպատակով: Ստուգման արդյունքներով ներկայացնել կառավարության, ԱԺ եւ հանրությանը զեկույցներ, որոնց հիման վրա, օրինականության խախտումների եւ տնտեսական անարդյունավետության հաստատված դեպքերում կատարել անհրաժեշտ իրավական գործողություններ: Սեփականության իրավունքի օրինական ընդհատման դեպքերում հրավիրել միջազգային անկախ մասնագետների՝ համապատասխան օբյեկտների ու ակտիվների վերագույքագրման, արժեքավորման և միջազգային աճուրդով վերավաճառքի նպատակով: Բոլոր գործընթացներն անցկացնել ՀՀ Սահմանադրության եւ օրենսդրության շրջանակներում, ՋԼՄ-ների միջոցով հանրությանը հաշվետվություններ ներկայացնելով:

4.4. Տնտեսական զարգացման ընթացքում առաջնահերթությունը և հարկային արտոնությունները պետք է տրվեն տեղական հումքի վրա աշխատող արտադրություններին, սահմանափակ հնարավորություններով մարդկանց ներգրավվող հաստատությունների խրախուսմամբ, տեղական աշխատուժի օգտագործմանը և աշխատատեղերի ստեղծմանը, էկոլոգիապես մաքուր սննդի եւ բարձր տեխնոլոգիաներով պատրաստված արտադրանքին, ինչպես նաև "ազգային բրենդ" ստացած արտադրատեսակներին: Ինչպես ցույց է տվել տնտեսական ճգնաժամն ու գործազրկությունը հաղթահարած երկրների փորձը, այդ նպատակով առավել արդյունավետ է երկրում խոշոր ճանապարհաշինական նախագծերը, ջրատարների ու ջրամբարների կառուցումը, ինչը կենսական կարևորություն ունի մեր պետության համար:

5. ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

5.1. Կառավարության եւ ԱԺ մակարդակով անհապաղ հայտարարել ԵՏՄ ու ՀԱՊԿ կառույցներից ՀՀ դուրս գալու եւ ԵՄ ու Հյուսիս-Ատլանտյան դաշինքին անդամակցությանը հասնելու ցանկության մասին: Առաջադրել ԱԳՆ եւ ՊՆ համատեղ ուսումնասիրել ռուսական 102-րդ ռազմակայանի գործունեությունը դադարեցնելու, այնտեղից ՌԴ զինվորական անձնակազմի դուրս բերման եւ գույքի արդարացի բաժանման, ՀՀ սահմանը բացարձակապես ՀՀ ՊՆ կողմից վերահսկողության տակ հանձնելու խնդիրների իրավական, դիվանագիտական եւ նյութական հանգամանքները սույն գործընթացները անհապաղ սկսելու համար: Վերսկսել Եվրոասոցիացման բանակցությունները,

պատրաստելով համապատասխան փաստաթղթերը եւ կատարելով անհրաժեշտ լրացումներն ու փոփոխությունները ազգային օրենսդրության մեջ:

5.2. Եվրամիության եւ Հյուսիս-Ատլանտյան դաշինքին անդամակցությունը ոչ թե Հայաստանի արտաքին քաղաքական վերջնական նպատակն է, այլ զուտ ազգային անվտանգությունը եւ պետական ինքնիշխանությունը ապահովելու քաղաքական միջոց է: Հայաստանի արտաքին քաղաքականության կարևորագույն նպատակներից մեկը մնում է Հայոց Եղեռնի ճանաչումը եւ դրա ողբերգական հետևանքների վերացումն ու հատուցումը: Թուրքիայի հետ ուղիղ բանակցությունները, դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատումը, պետական սահմանների բացումը եւ քաղաքական խնդիրների, այդ թվում նաև փոխհատուցման քննարկումը հանդիսանում է Հայաստանի արտաքին քաղաքականության առաջնահերթ հարցը: Հայաստանի ազգային ու պետական շահերից է բխում խաղաղ, ժողովրդավարական, տնտեսապես զարգացած եւ համաշխարհային արժեքներով առաջնորդվող Թուրքիա, որպես հարևան երկիր: Իբրև փոխվստահության եւ բարի կամքի դրսևորում կարելի է ստեղծել միջազգային հովանավորության տակ երկու հատուկ ապառազմականացված չեզոք գոտիներ հայ-թրքական սահմանի վրա՝ Արարատ լեռան եւ Անի քաղաքի շրջաններում, հայտարարելով դրանք համաշխարհային մշակութային ժառանգության տարածք:

5.3. Արցախյան հիմնախնդիրը իր կայուն եւ մշտական լուծումը կարող է ստանալ միայն հայ-ադրբեջանական հարաբերությունների կարգավորման համատեքստում, սակայն ոչ ներկայումս այդ երկրում տիրող բռնակալական մթնոլորտում: Ադրբեջանի հետ խաղաղության պայմանագրի կնքումն ու հարաբերությունների կանոնակարգումն այլընտրանք չունի: Վերջին տասնամյակների համաշխարհային ու եվրոպական փորձի համաձայն բոլոր վիճելի քաղաքական հարցերը լուծվում են խնդրահարույց տարածքների ազգաբնակչության ինքնորոշման իրավունքի գերակայության սկզբունքով եւ հանրաքվեի միջոցով: Արցախյան հիմնախնդիրն այս առումով ևս մի ծանրակշիռ փաստարկ է Հայաստանի համար Եվրամիությանը անդամակցելու համար:

5.4. Եվրոինտեգրացման գործընթացում Հայաստանի համար առանցքային տեղ է զբաղեցնում մեր անմիջական հյուսիս-արևելյան հարևանների՝ Վրաստանի եւ Ուկրաինայի հետ բարեդրացական, գործընկերային հարաբերությունները: Հայաստանը կարող է միջազգային ասպարեզում հանդես գալ Մոլդովա-Ուկրաինա-Վրաստան-Հայաստան քաղաքական դաշինքի եւ ազատ հաղորդակցության ուղիների ստեղծման նախաձեռնությամբ, որը էապես կհեշտացնի Եվրոպայի եւ Մերձավոր Արևելքի միջև տնտեսական ու քաղաքական համագործակցությունը եւ տրասպարտային կապը:

5.5. Ինչպես անցած հազարամյակներում, այնպես էլ վերջին երկու տասնամյակների ընթացքում և ապագայում՝ մեր երկրի համար ռազմավարական գործընկերն է մնում հարևան ու բարեկամ Իրանը: Մեր երկու պետությունների միջև ստեղծված վստահությունն ու եզակի փոխհարաբերություններն առանցքային դեր են կատարում ողջ տարածաշրջանի անվտանգության եւ կայունության համար: Իրանի արագ զարգացող տնտեսությունն աննախադեպ ու բարենպաստ հնարավորություններ է ընձեռում Հայաստանի ու Սփյուռքի ձեռներեցների համար՝ փոխշահավետ ու լայնածավալ տնտեսական նախագծերի իրականացման համար: ՀՀ իշխանությունները հատուկ արտոնությունների եւ խրախուսական միջոցառումների օգնությամբ պետք է աջակցեն եւ ամրապնդեն հայ-իրանական տնտեսական, սոցիալական, մշակութային հարաբերությունները:

5.6. Հատուկ ուշադրությամբ եւ նրբանկատությամբ պետք է կառուցել նոր պետական եւ հասարակական հարաբերությունները տարածաշրջանի նորանկախացող եւ ինքնորոշմանը ձգտող ազգերի հետ, նախևառաջ՝ քրդերի: Հատուկ ուշադրություն է

պետական հոգատարություն է անհրաժեշտ Թուրքիայի քրդաբնակ շրջաններում պահպանված հայ ազգաբնակչության եւ նրա մշակութային ժառանգության հանդեպ:

5.7. Հայաստանի համար կարևոր ու կենսական նշանակություն ունեն հարաբերությունները Ռուսաստանի հետ: Հայաստանն ումի 1991-1999 թթ. Ռուսաստանի հետ իրավահավասար եւ փոխշահավետ կապեր հաստատելու կարճ բայց արդյունավետ փորձը: Ռուսաստանի ժողովրդավարացումն ու ազատագրումը սովետական ու կայսերական ցնորքների ժառանգությունից կնպաստի հայ-ռուսական գործընկերության զարգացմանը:

5.8. Անհրաժեշտ է ընդհանրապես վերանայել ՀՀ արտաքին քաղաքականության տեսլականը ԵՄ անդամակցելու լույսի ներքո, մասնավորապես՝ մասնագիտական եւ կադրային արմատական բարեփոխումներ կատարել ՀՀ դիվանագիտական անձնակազմում: Ուսումնասիրել ՀՀ բոլոր դեսպանատների գործունեության քաղաքական, մշակութային, գաղափարական ու տնտեսական արդյունավետությունը, ՀՀ ներկայացուցչությունների բաշխման նպատակահարմարությունը, ելնելով քաղաքական եւ տնտեսական նկատառումներից: Հնարավորինս կրճատել եւ կենտրոնացնել ՀՀ դիվանագիտական ծառայությունները արտերկրում, միաժամանակ կտրուկ բարձրացնելով դրանց արդյունավետությունը, մասնակցությունը ընդունող երկրների քաղաքական, տնտեսական ու մշակութային կյանքում, ամրացնել կապերը տեղական հայ համայնքների հետ՝ հայրենադարձությունը խրախուսելու նպատակով:

5.9. Մշակել եւ իրագործել աշխարհասփյուռ հայությանն ուղղված "բաց Հայաստան" քաղաքական ծրագիրը, ապահովելով հայրենադարձությանը ու ներգաղթին նպաստող հաստուկ արտոնություններ ու պետական երաշխիքներ: ՀՀ դեսպանատների միջոցով կատարել օտարերկրյա հայ համայնքների մարդկային ներուժի "հաշվառումն ու գույքագրումը", առաջարկելով ու նպաստելով սփյուռքահայ լավագույն մասնագետներին, ինչպես նաև արհեստավարժ երիտասարդներին ժամանակավոր կամ մշտապես տեղափոխվել ՀՀ տնտեսության, մշակույթի, առողջապահության, գիտության ու կրթության զարգացման նպատակով:

5.10. Ներգրավվել Հայաստանի եւ Մփյուռքի դպրոցական եւ ուսանողական երիտասարդությունը համատեղ ուսումնական եւ փոխանակման ծրագրերի մեջ, պետական պատվերների, ազգային ծրագրերի եւ հաստուկ հրավերների միջոցով խրախուսելով ներգաղթը:

6. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

6.1. Հայաստանի պատմությունը, աշխարհաքաղաքական դիրքը եւ ազգային նպատակները թելադրում են պետության ռազմական տեսլականը իբրև կանխարգելիչ ինքնապաշտպանություն, որտեղ ազգային անվտանգությունը ապահովվում է քաղաքական, դիվանագիտական, տնտեսական, գաղափարական, հետախուզական համակարգով, եւ որի մեջ զինված ուժերը հանդիսանում են վերջին, սակայն նաև որոշիչ գործոնը: Հյուսիս-Ատլանտյան ռազմական դաշինքին անդամակցելու քաղաքական նպատակը չի զրկում Հայաստանը հզոր պաշտպանական համակարգ ունենալու անհրաժեշտությունից, քանի որ մեր երկիրը պատկանում է ոչ թե անվտանգության սպառողների, այլ անվտանգությունն ապահովող պետությունների թվին: Հայոց բանակը մեր ողջ բազմադարյա պետականության ընթացքում հանդիսանում էր աշխարհաքաղաքական կարևոր ուժ եւ անգամ այլ տերությունների կազմում գտնվելով հայությունը հանդես էր գալիս որպես քաջարի զինուժի եւ շնորհալի ռազմավարների մշտական աղբյուր: Վերստեղծված պետականության շրջանում՝ Սարդարապատից մինչև Արցախ, հայոց բանակը ամրապնդեց իր հաղթական համբավը: Ներկայումս միջազգային

խաղաղապահ զինուժի կազմում՝ Բոսնիայում, Իրաքում, Աֆղանստանում ծառայություն կատարող ՀՀ ռազմական ստորաբաժանումները ձեռք են բերում արևմտյան զինվորական չափանիշների անգնահատելի փորձ, որը էական նշանակություն կունենա ՀՀ բանակը Հյուսիս-Ատլանտյան ռազմական դաշինքի պահանջներին մերձեցնելու ընթացքում:

6.2. Անցումային շրջանի տարիներին ՀՀ զինված ուժերի դերը որոշակի է մնալու ՀՀ պետական անկախության եւ ազգային անվտանգության ապահովման համար: "Եվրոպական ընտրություն" կուսակցությունը առաջարկելու է բանակի վերակառուցման նախագիծ, որի առանցքն է երկու զուգահեռ գործընթացները. Ա. Հատուկ պատրաստված և արագ արձագանքման մշտական պրոֆեսիոնալ բանակի ստորաբաժանումների թվի և որակի ավելացման հաշվին՝ ավանդական երկամյա համընդհանուր զինվորական ծառայության կրճատում. Բ. Շվեյցարական եւ իսրայելական օրինակով՝ մշտական ու համընդհանուր զինված պահեստագործի համակարգի ներմուծում, որի համար արական սեռի 18-55 տարեկան ՀՀ ողջ ազգաբնակչությունը ամեն տարի երկու շաբաթով անցնում է պարտադիր զինվորական ծառայություն ու վերապատրաստում, հանդիսանալով անհրաժեշտության դեպքում հաշված ժամերի ընթացքում մինչև 1 միլիոն զինծառայող ունեցող աշխարհագործի:

6.3. Սույն համակարգի ներմուծման եւ պահպանման նպատակով ստեղծել համազգային հիմնադրամ, որի համար առաջարկել սփյուռքահայությանը փոխանցել յուրաքանչյուր աշխատողի տարեկան եկամուտների 1 տոկոսը:

7. ՄՇԱԿՈՒՅԹ

7.1. Ազգային մշակույթը հանդիսանում է ցանկացած ժողովրդի եւ պետության գոյության նախապայմանը եւ միաժամանակ՝ գերագույն արժեքն ու նպատակը: Ազգային մշակույթից եւ դրա բարձրագույն դրսևորումից լեզվից զրկված ազգերը ուժացվում են անհայտանում պատմության էջերից: Հայ ժողովուրդը հազարամյակներ շարունակ եւ անգամ ստրկացման ամենադաժան ժամանակաշրջաններում գոյատևում եւ վերածնվում էր շնորհիվ իր մշակույթի, լեզվի եւ արվեստի: Ներկայումս աշխարհասփյուռ հայությունը միաժամանակ ենթարկվում է երկու իրարամերժ գործընթացների՝ ազգային մշակույթի, լեզվի ու կրթության պահպանումն ու զարգացումը Հայաստանում եւ դրանց լճացումն ու անհայտացումը օտարության մեջ: Եթե հայոց լեզվի ու կրթության կարգավիճակը շատ թե քիչ բարվոք է մնում Մերձավոր Արևելքի պատմական գաղթօջախներում, ինչպես եւ ԱՄՆ ու Կանադայի հայկական համայնքներում, շնորհիվ օտար պետությունների նպաստավոր վերաբերմունքի եւ անգամ հատուկ աջակցությանը, ապա անմխիթար է իրավիճակը Ռուսաստանի մեծաթիվ հայության շրջանում, որտեղ արդեն երկրորդ սերունդն արդեն կորցնում է մայրենի լեզուն եւ մշակութային կապերը Հայրենիքի հետ: Հետևաբար, նույնպիսի երկակի պետք է լինի ՀՀ մշակութային քաղաքականությունը: Մշակույթի բացարձակ նշանակությունն ու առաջնահերթությունը հայոց պետության համար ընդունելով եւ ապահովելով հանդերձ, ՀՀ իշխանությունը պարտավոր է հայապահպանական նախաձեռնողական գործունեություն ծավալել Սփյուռքում, միաժամանակ նախապատրաստելով պայմաններ առաջիկա տարիներին Ռուսաստանից սպասվող մեծաքանակ ներգաղթի համար: Լեզվի դասընթացներ երեխաների եւ մեծահասակների համար, հատուկ դասագրքեր ու հայերեն պարտադիր թարգմանություններ բոլոր հեռուստահաղորդումների եւ կինոֆիլմերի համար դա միայն առաջին անհրաժեշտության միջոցառումներ են:

7.2. Մշակույթի պահպանման ու զարգացման հիմնական կենտրոնը պետք է դառնա դպրոցը, որտեղ անհրաժեշտ է արմատապես փոխել ինչպես դասախոսական անձնակազմը, այնպես էլ ուսումնական ծրագրերն ու դասավանդման սկզբունքները:

Պետական քաղաքականությունը այս ոլորտում պետք է ուղղված լինի դպրոցական ուսուցչի սոցիալական դիրքի կտրուկ բարձրացմանը և լավագույն համալսարանների շրջանավարտներին բարձր աշխատավարձով դպրոց հրավիրելու ծրագրին: Կարևոր բարեփոխում կլինեն յուրաքանչյուր դպրոցում երգչախմբերի ստեղծումը և ընդհանրապես երգչախմբային մշակույթի ներմուծումը ազգային մշակույթի մեջ:

7.3. Առանձին ուշադրություն և հոգատարություն պետության կողմից պետք է ուղղված լինի ազգային թատրոնի, կինոյի, ժողովրդական պարի ու երգի, ազգային տարազի ու խոհանոցի պահպանման ու զարգացման հարցերին: Մնացած բոլոր դեպքերում պետությունը պետք է խուսափի միջամտությունից, թողնելով գործընթացը ազատ ստեղծագործության և հասարակական պատվերի հավասարակշռությանը: